

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський фаховий коледж харчових технологій і торгівлі**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ
СЕРЕД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Розроблено заступником директора з
виховної роботи
Стефанією ГРИЦИШИН

Розглянуто
на засіданні методичної ради
Протокол №3 від 26.10.2022

Тернопіль 2022

Відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту», виховання є невід'ємною складовою освітнього процесу, є наскрізним процесом, охоплює усі сфери студентського життя і має ґрунтуватися на цінностях.

Виховна робота завжди була невід'ємною складовою освітнього процесу, охоплювала всі сфери студентського життя.

Пандемія, повномасштабне вторгнення ворога на нашу землю – серйозні виклики для освіти, для педагогів та здобувачів освіти.

Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану потребує іншого змісту та підходів до проведення виховної роботи.

З початком повномасштабної війни, в організації освітнього процесу пріоритетом має стати забезпечення максимально можливої безпеки для кожного здобувача освіти.

Відповідно до методичних рекомендацій та вказівок МОНУ, науково-методичного центру вищої та фахової передвищої освіти, обласного департаменту освіти і науки визначено найважливіші напрямки виховної роботи:

- психологічна та емоційна підтримка здобувачів освіти;
- навчання правил поведінки в умовах воєнного стану (під час повітряних тривог, поводження з вибухонебезпечними предметами, перша медична допомога тощо);
- адаптація та підтримка студентів-ВПО;
- розвиток критичного мислення та медіаграмотності;
- національно-патріотичне виховання.

ПСИХОЛОГІЧНА ТА ЕМОЦІЙНА ПІДТРИМКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Одним із головних завдань коледжу з початком повномасштабної війни стала і є по сьогодні повсякденна психологічна допомога та емоційна підтримка учасників освітнього процесу.

З перших днів війни стало зрозуміло, що здобувачі освіти, як ніколи, найбільше потребують підтримки та розуміння, академічні успіхи та оцінки відходять на другий план.

Особлива роль в організації такої діяльності в закладі освіти має бути відведена психологу, класним керівникам та педагогам.

Якраз на часі:

-методичні рекомендації, розроблені Міністерством освіти і науки України (04.04.2022), для педагогічних працівників, практичних психологів, соціальних педагогів закладів освіти «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій»,
Лист Міністерства освіти і науки України від 04.04.2022 №1/3872-22 «Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій»

Лист МОН від 02.08.2022 № 1/8794-22 «Щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році»

Окрім індивідуальної роботи необхідно активізувати проведення психологічних хвилин, годин спілкування у форматі тренінгів, продовжити

навчати студентів прийомів, які допомагають їм швидко опанувати себе у критичних ситуаціях, допомагають справитися з наслідками стресу, відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту.

Проведення таких тематичних вправ не слід відкладати лише до проведення годин спілкування, а виконувати їх разом зі студентами на початку чи наприкінці занять.

Інформацію щодо проведення такої роботи можна отримати на сайті Інституту модернізації змісту освіти, а також на ресурсах освітнього проекту «На урок»

Матеріали для використання в роботі зібрано в укладеному **Збірнику** інформаційних ресурсів для організації виховної роботи з учасниками освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні (Додаток 1).

Всі покликання в Збірнику є активними.

Зрозуміло, що людина не народжується зі здатністю протистояти стресу. Але за допомогою тренінгів, вправ можна навчитися цьому. Практичних порад і прийомів є дуже багато.

Звичайно, жодна з цих вправ не прожене усіх поганих думок, коли щодня виникають причини для тривоги, мозок не може їх довго уникати. Але подібна робота над собою допоможе навчитися переживати емоційні бурі, жити, працювати далі.

НАВЧАННЯ ПРАВИЛ ПОВЕДІНКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Нова реальність введення воєнного стану в Україні диктує нові правила життя. Тепер одне з найважливіших завдань, яке стоїть перед нами – навчити студентів правил безпеки, які допоможуть зберегти життя.

Адже статистика свідчить, що паніка та неправильні дії під час військових дій є основною причиною численних жертв у подібних ситуаціях. Кращий спосіб врятуватися - це уникнути загрози заздалегідь, зберігати спокій та розсудливість. А зберегти спокій допоможуть знання з основ безпеки та правил поведінки щодо дій в наявних ситуаціях.

Тому здобувачі освіти мають знати:

- які заборони та обмеження діють під час воєнного стану;
- що таке «тривожна валіза», як її зібрати, що туди покласти;
- як діяти під час повітряних тривог (що робити, якщо сигнал застав удома / на вулиці / в магазині тощо);
- як поводитися під час обстрілів;
- що робити у випадку виявлення вибухонебезпечних предметів;
- як надавати першу домедичну допомогу.

Основний меседж – **ПОІНФОРМОВАНИЙ – ЗНАЧИТЬ ЗАХИЩЕНИЙ**.

Під час підготовки даного інформаційного блоку можна використати матеріали:

- брошура «У разі надзвичайної ситуації або війни» (Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки при Міністерстві культури та інформаційної політики),
- стаття «Правила поведінки з вибухонебезпечними предметами: як провести виховну годину»,

-поради від ДСНС «Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру»,

-поради від проєкту Взаємодія (Перша допомога: Відео, Довідники, Додатки, окремі випадки).

Аби пришвидшити процес запам'ятовування можна проводити опитування у форматі онлайн-тестів.

Оскільки біля 60 відсотків здобувачів освіти коледжу не місцеві, то з початком очного навчання студентам варто розповсюдити Алгоритм дій під час сигналу «Повітряна тривога», провести практичні тренінги.

ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ КОЖНОГО – ЗБЕРЕГТИ ЖИТТЯ.

Відповідно надважливо кожному володіти навиками надання першої домедичної допомоги.

З цією метою необхідно всім учасникам освітнього процесу пройти навчання з надання першої домедичної допомоги.

АДАПТАЦІЯ ТА ПІДТРИМКА СТУДЕНТІВ - ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Серед здобувачів освіти коледжу є студенти, які мають статус внутрішньо переміщених осіб.

Для того, щоб студенти почували себе комфортно у перші дні з ними має працювати психолог.

Для роботи з такими здобувачами освіти, можна використати методичні матеріали, розміщені на ресурсах різних освітніх проєктів:

-стаття «У нас з'явився студент-ВПО: як познайомити його з групою»;

-стаття «Як працювати з підлітками, які зазнали психологічних травм»;

-стаття «Дистанційний тимбілдинг: 5 завдань для згуртування групи».

Завдання класного керівника – допомогти здобувачам освіти з числа тимчасово внутрішньо переміщених осіб адаптуватися в студентському колективі групи. Організація підтримки та допомоги має здійснюватися у співпраці з практичним психологом та соціальним педагогом у плані соціально емоційно психологічно моральної підтримки та допомоги.

Ще один із пріоритетних напрямків виховної роботи , це

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА МЕДІАГРАМОТНОСТІ

Про те, наскільки важливо критично мислити в будь-якій ситуації та володіти навичками медіаграмотності, говорили завжди. А тепер, коли ми живемо в умовах потужної інформаційної війни, як ніколи добре бачимо всі наслідки активної роботи ворожої пропаганди.

Щодня, щогодини та щохвилини на нас впливає величезна кількість різноманітної інформації – тривожної, шкідливої, маніпулятивної, обнадійливої. Вона приймає різні форми, інколи найнеочікуваніші, і ми маємо бути готові до цього.

Наше завдання – критично сприймати будь-яку інформацію, що надходить.

Більше того – маємо навчати студентів теж бачити фейки та пропаганду, адже нерідко вона спрямована саме на молоде покоління, на яке легше вплинути.

Тому з початком повномасштабної війни необхідно активізувати проведення тематичних виховних годин, в межах яких студенти виконують вправи, які розвивають критичне мислення та медіаграмотність. Варто практикувати формат тренінгів, який найбільше студентам подобається, створювати тематичні проекти, під час яких вони розглядають популярні фейки, вчать ся шукати першоджерела та проводять верифікацію інформації. Проводити диспути, під час яких студенти обговорювали б спірні новини та наративи тощо.

У вивченні питань з Медіаграмотності від теорії перейти до практики.

Для того, щоб перевірити свої вміння відрізнити факти від суджень, маніпуляцій та відвертої брехні викладачі та студенти можуть зіграти в інтерактивну онлайн-гру «Медіаграмотна місія», антифейкову гру «НотаЄнота».

Інформаційний ресурс до проведення заходів щодо розвитку критичного мислення і медіаграмотності – Матеріали для занять від Національного проекту з медіаграмотності «Фільтр»

<https://filter.mkip.gov.ua/uchytelyam-ta-uchnyam/>

ОСНОВНИЙ МЕСЕДЖ НАВЧАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ – довіряти лише офіційним джерелам та завжди перепроверити інформацію, особливо перш ніж поширювати її.

Тому з перших днів війни всім учасникам освітнього процесу необхідно розіслати покликання на

Центр протидії дезінформації при РНБО України:

<https://cpd.gov.ua/category/events/>

Окрім того на офіційному вебсайті закладу освіти розташовано перелік офіційних державних каналів, де можна отримувати достовірну та оперативну інформацію про те, що відбувається,

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

Щодо національно-патріотичного виховання молоді, то війна змінила саму його концепцію - від словесно-споглядально-абстрактного, до активного, дієвого, співпричетного.

У вирі буремних подій опинилися і враз стали реальними патріотами всі – від мужніх воїнів, що ціною власного життя боронять державу і цілу Європу, до відважних волонтерів і малесеньких українців, які раптово подорослішали і взяли на себе невластиві дітям дорослі ролі.

Виросло нове покоління людей, яке ніколи не буде рабами.

Серед основних складових національно-патріотичного виховання виокремлені громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання.

Сьогоднішній виховний процес здійснюється в реальному часі – у героїчний період сучасної історії України, яскравого сплеску патріотичної

свідомості і масового героїзму українського народу; вияву небаченої досі жертвовності українців.

А з перших днів війни обов'язком кожного стало допомагати воїнам-захисникам і тим, хто вимушено залишив рідний дім, залишився без будь-яких засобів для існування.

Саме тому надзвичайно важливо:

- Проводити заходи національно-патріотичної спрямованості.
- Займатися волонтерською діяльністю.
- Розповідати здобувачам освіти про українську культуру.
- Влаштовувати акції пам'яті.
- Проводити години спілкування, присвячені війні рф проти України.
- Створювати навчальні проєкти, присвячені борцям за незалежність та свободу нашої країни.
- Організовувати зустрічі із ветеранами АТО, ООС та війни рф проти України.

Серед заходів національно-патріотичної спрямованості мають бути заходи до Дня української державності, Дня захисників і захисниць України, Дня Героїв, Дня гідності і свободи тощо.

Необхідно пам'ятати, що заходи мають бути позбавлені проявів шароварщини та надмірного пафосу – він надто часто сприймається як нещирість, а здобувачі освіти гостро на це реагують. Краще говорити з ними щиро та відверто, це допоможе їм зрозуміти важливі речі.

Особливу роль у національно-патріотичному вихованні молоді мають відігравати освітні компоненти суспільно-гуманітарного спрямування.

Щоденно проводити загальнонаціональну хвилину мовчання за співвітчизниками, загиблими внаслідок збройної агресії російської федерації проти України (Указ Президента України № 143/2022 від 16.03.22 року «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії російської федерації проти України») з проговоренням слів орієнтовного змісту: «Вшановуємо світлу пам'ять, громадянську відвагу, самовідданість, силу духу, стійкість, героїчний подвиг воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, жертв військових злочинів та геноциду, мирних жителів сіл, маленьких і великих міст, наших співвітчизників, які загинули унаслідок збройної агресії російської федерації проти України загальнонаціональною хвилиною мовчання. Ви назавжди у наших серцях. Ви частина хороброї нації, частина перемоги України».

Щодо плану виховної роботи класного керівника, то Закон України «Про передфахову вищу освіту» надає педагогу академічну свободу в організації освітньо-виховного процесу. Враховуючи воєнний стан, виклики та загрози, які впливають на подальшу стабільність суспільного життя рекомендовано планування виховної роботи класного керівника здійснювати посеместрово із записом у журналі класного керівника, реєстрації підсумків організації та проведення виховної роботи з внесенням корективів відповідно наявного стану та ситуації.